

Investoinnit – Tie Tulevaisuuteen, Huomisen osaajat -hanke 8.3.2013 HAMK, Mustiala

Mikä on kohtuullinen työmäärä maatalousyrityksissä?

Tutkija, MMM agronomi Janne Karttunen
janne.karttunen@tts.fi
TTS - Työteho-seura, PL 5, 05201 Rajamäki

Mitä on kestävä maatalousyrittäjäyys?

Maatalousyrittäjä on yksityisyrittäjä. Työn luonteesta johtuen työssä voi esiintyä työn positiivisia tekijöitä enemmän, ja niiden suojaava (palauttava) merkitys voi korostua, verrattuna tavallista palkkatyötä tekeviin.

Työhön liittyviä positiivisia tekijöitä ovat:

- työn imu (innostuminen, ilo, motivaatio, sinnikkyys, ylpeys, tarmokkuus, uppoutuminen)
- työn palkitsevuus (materiaalinen ja henkinen),
- mahdollisuus vaikuttaa omiin työtehtäviin ja työaikoihin sekä
- muilta saatu sosiaalinen tuki (mm. yhteisöllisyys)

Muita positiivisia tekijöitä ovat:

- riittävä palautuminen (kahvi- ja ruokatauot, ”hengähdystauot”, illat, viikonloput)
- määrällisesti ja laadullisesti riittävä uni (tavanomainen unentarve vs. lyhyt- ja pitkäunisuus)
- vapaa-ajalla ja lomilla tapahtuva henkinen irrottautuminen työstä (=pois tilalta!)

Kestävällä perustalla oleva maatalous ei vaaranna maatalousyrittäjän eikä muiden työntekoon osallistuvien terveyttä, tuotantoeläinten terveyttä, tuotteiden laatua eikä ympäristöä.

Työturvallisuus, -terveys ja -hyvinvointi maataloudessa

Erityisesti karjataloutta voidaan pitää maatalousyrittäjien ja myös maatalouslomittajien työtapaturmien, ammattitautien ja muiden työperäisten sairauksien sekä muiden työkykyä koettelevien tekijöiden esiintyvyyden suhteen riskialttiina toimialana (Karttunen ja Rautiainen 2013 ja 2011, Taattola ym. 2012, Nenonen 2012, Perkiö-Mäkelä 2004, Kallioniemi ym. 2009 ja 2008). ”Kurjuus” ei kuitenkaan jakaudu tasaisesti vaan se kasaantuu.

Maatalousyrittäjien työkyky ja terveyteen liittyvä elämänlaatu on todettu keskimäärin alhaisemmiksi kuin palkansaajien tai muiden yrittäjien vastaavat (Saarni ym. 2008). Esimerkiksi maidontuottajista lähes joka kymmenes potee vakavaa ja lähes puolet potee lievää työuupumusta (Kallioniemi ym. 2011).

Päätoimisista maatalousyrittäjistä erityisesti suurien karjatilojen omistajat **tekevät** selvästi enemmän työtunteja henkilöä kohden kuin palkansaajat keskimäärin (MTT 2013).

Karjatalous myös **vaatii** paljon työtä ja on lisäksi sitovaa ja fyysisesti kuormittavaa.

Maatalouden kiihtyvä rakennemuutos, lisääntynyt hallinnollinen kuormitus sekä tulo- ja kustannuskehityksen vaikea ennakoitavuus ovat tuoneet varsinkin päätoimisille karjatalousyrittäjille paineita (Suutarinen ym. 2008).

Työn ja levon merkitys terveydelle, turvallisuudelle ja hyvinvoinnille tutkimustulosten valossa

- Työtuntimäärän kasvaessa erilaiset ruumiilliset ja henkiset terveysoireet lisääntyvät. Yksilön terveyteen liittyvät haitat kasvavat selvästi, kun työviikko on jatkuvasti kestoaltaan yli 40 tuntia eli 8–9 työtuntia päivässä viisipäiväisenä työviikkona. Työviikon ylärajaksi suositellaan 45–48 työtuntia.
- Työjakson venyminen yhdeksäntuntiseksi, saati 12 tuntiin, on yhteydessä tarkkaavaisuuden alentumiseen, lisääntyneeseen väsymykseen, virheisiin, työtapaturmiin, työperäisiin sairauksiin sekä alentuneisiin kognitiivisiin (tiedonkäsittelytoiminnot) kykyihin.
- Määrällisesti ja laadullisesti riittävän yöunen merkitystä terveydelle voidaan pitää yhtä suurena kuin terveellisen ruokavalion ja riittävän liikunnan. Riittävällä unella ja kohtuullisella työmäärällä on terveyttä, elämänlaatua ja työn tuottavuutta sekä liikenne- ja työturvallisuutta edistävä vaikutus. Lisäksi myös muu työstä palautuminen on välttämätöntä jaksamisen ja terveyden kannalta.
- Pitkät ja epätavalliset työajat heikentävät työn ja muun elämän yhteensovittamista: myös tyytyväisyys omaan parisuhteeseen ja lasten hyvinvointi voivat heiketä.

Lähteet: Kymmeniä yksittäisiä tutkimusartikkeleita, yhteenvetoartikkeleita, meta-analyysejä tai viimeksi mainittujen yhdistelmiä, ks. lähdeluettelo: Karttunen ym. 2012a.

Yhteenveto: Mitkä ovat kohtuullisen työmäärän rajat?

- Vankan tutkimusnäytön mukaan tyypillisenä työpäivänä ns. **palkkatyön** osuuden, joka sisältää tarpeelliset tauot, ei tulisi keskimäärin ylittää 8–9 tuntia.
- Tyypillisestä työviikosta palkkatyön osuuden ei tulisi keskimäärin ylittää 45–48 tuntia.
- Työskentely ”epätyypillisinä vuorokauden aikoina” sekä yksipuolisesti kuormittavat tai erityistä tarkkaavaisuutta vaativat työtehtävät asettavat lisävaatimuksia työmäärälle ja palautumiselle.
- Tilapäisissä työruuhkissa päivittäisen työmäärän ei tulisi ylittää 12 tuntia taukoineen.
- Työruuhkien työviikon pituudelle ei kyetä antamaan vastaavaa suositusta. Kuitenkin: minimoï peräkkäisten pidennettyjen työpäivien määrää, vältä työskentelyä epätyypillisinä vuorokauden aikoina sekä huolehdi tauottamisesta, ruokailusta, palautumisesta ja unesta.

Nämä terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin näkökulmista annetut suositukset pätevät kaikilla inhimillisen työn aloilla ja siten myös maataloudessa.

Mikä on kohtuullinen määrä työtä maatalousyrittäjien mielestä?

Mielipide ”kohtuullisesta määrästä maatilatalouden töitä yhtä päätoimista työntekijää kohti” tunteina päivässä ja viikossa työsesonkien ulkopuolella ja niiden aikana (n=268).

- Karjatiljoilla pidettiin kohtuullisena keskimäärin hieman pidempiä työpäiviä (8,2 h vs 7,8 h)* ja vastaavasti suurempia viikoittaisia työtuntimääriä (52,1 h vs 42,1 h)* kuin kasvitiloilla.
- Sekä karja- että kasvitiloilla **tyypilliset** (moodi) vastaukset olivat kahdeksan tuntia töitä päivässä ja 40 tuntia töitä viikossa. Maitotiloilla tyypillinen vastaus oli 56 h/viikko.
- Sesonkikausina koettiin kaikissa vastaajaryhmissä **tyypillisesti** kohtuulliseksi 12 h/pv.
- Sesonkikausina koettiin **tyypillisesti** kohtuulliseksi viikoittain karjatiljoilla 70 h työtä ja kasvitiloilla 60 h työtä.
- ”Isoilla” maitotiloilla **tyypillisesti** kohtuulliseksi koettiin 84 h/viikko ja ”pienillä” 70 h viikko.
- Johtopäätös: työmäärästä annetut suositukset ovat hyvin linjassa sen kanssa, mitä maatalousyrittäjät tyypillisesti pitävät kohtuullisena. Poikkeuksia toki löytyy...

Millä työkaluilla voidaan pyrkiä kohti kohtuullista työmäärää ja kestäväää maataloustuotantoa?

Maatilatalouden kaikkien töiden ja tuotantoresurssien* kriittinen tarkastelu ja uudelleenorganisointi on keskeinen keino alentaa tuotannon yksikkökustannuksia ja vuotuista työmäärää sekä edistää työturvallisuutta ja -hyvinvointia.

- Tuotantoresurssien keskittäminen omaan **ydintoimintaan** eli tilan päätehtävään.
- Tukitoimintojen harkittu **ulkoistaminen** tai niistä luopuminen.
- Tilojen välinen tuotannollinen **yhteistyö**.
- Kausittaisen tai vakituisen **lisätyövoiman** hankkiminen.
- Nykyaikaisen **tuotantotekniikan** järkevä hankkiminen.
- Työmenetelmien **rationalisointi** sekä tuotantorakennuksissa että niiden ulkopuolella.

*Oma ja palkattu kausi- ja kokoaikainen työvoima sekä työvoiman työkyky ja ammattitaito, omat tai yhteisomistuksessa olevat työkoneet, talouskeskus ja sen tuotantorakennukset, karja ja metsä sekä omat ja vuokrapellot mukaan lukien tilustiestö.

Esityksessä mainitut kotimaiset lähteet sekä lisätietoa töiden organisointiin ja rationalisointiin:

- Kaila, E. ja Tuure, V-M. 2009. Maatilan suunnittelu- ja johtamistöiden työnmenekit. TTS tutkimuksen tiedote. Luonnonvara-ala: maatalous (616) 7: 1-6.
- Karttunen, J., Lätti, M. ja Puttonen, S. 2012a. Kohtuullisen työmäärän suositukset maatalousyrityksissä terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin näkökulmista. TTS:n julkaisuja 415: 1-42. Saatavana Internetistä: http://www.tts.fi/images/stories/tts_julkaisut/tj415.pdf
- Karttunen, J., Lätti, M. ja Puttonen, S. 2012b. Työmäärän hallinta maatalousyrittäjän hyvinvoinnin turvaamisessa. TTS:n tiedote. Maataloustyö ja tuottavuus (637) 2: 1-8.
- Karttunen, J. ja Kaila, E. 2012. Työvoiman käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät maatalousyrityksissä. TTS:n tiedote. Maataloustyö ja tuottavuus (638) 3: 1-8.
- Karttunen, J. ja Lätti, M. 2009a. Karjanhoitotöiden työnmenekki ja työn tuottavuus laajentavilla maidontuotantotiloilla. TTS tutkimuksen tiedote. Luonnonvara-ala: maatalous (614) 5: 1-12.
- Karttunen, J. ja Lätti, M. 2009b. Tehokkuutta ja hyvinvointia lypsykarjatiloilille. TTS tutkimuksen tiedote. Luonnonvara-ala: maatalous (611) 2: 1-12.
- Karttunen, J. ja Tuure, V-M. 2008. Töiden organisointi maatalousyrityksissä. TTS tutkimuksen tiedote. Luonnonvara-ala: maatalous (607) 4: 1-8.
- Kivinen, T., Hovinen, M., Norring, M., Sarjokari, K., Tuure, V-M. ja Karttunen, J. 2011. Lehmän mittainen pihatto –onnistuneen lypsylehmäosaston pääkohdat. Maito ja me -lehden liite 1. 16 s. Saatavana Internetistä: http://www.mtt.fi/julkaisut/maitokoneet/lehman_mittainen_pihatto.pdf
- Manninen, E., Nyman, K., Laitinen, K., Murto, I. ja Hovinen, M. 2006. Lypsyllä parressa ja pihatossa. MTT Maitokoneet -yksikkö. 58 s. Saatavana Internetistä: <http://www.mtt.fi/julkaisut/maitokoneet/Lypsylla%20parressa%20ja%20pihatossa.pdf>
- Mattila, T., Sinisalo, A. ja Lätti, M. (toim.). 2010. Työntekijöiden perehdyttäminen ja työnopastus puutarha- ja maataloustuotannossa. TTS tutkimuksen raportteja ja oppaita 43: 1-96. Saatavana Internetistä: http://www.tts.fi/images/stories/tts_julkaisut/tr43.pdf
- Palva, R. 2011. Konetyön kustannukset ja tilastolliset urakointihinnat. TTS:n tiedote. Maataloustyö ja tuottavuus (631) 4: 1-12.